

Forhandlinger om medlemsskap i Fellesmarkedet

Taler

Einar Gerhardsen

Dato

1 januar 1962

Sted

NRK radio og fjernsyn

Omstendigheter

Nyttårstale

- 1 I det året som vi nå har bak oss var det mange hendinger som holdt oss i uro og spenning. En rekke av problemene vil vi møte igjen i det året vi nå er gått inn i.

- 5 Det er et sørgelig faktum at 1961 ikke brakte oss nærmere den internasjonale avspenningen som vi har håpet på og som vi har arbeidet for.

Vårt århundre har vært kjennetegnet av kriger og av svære sosiale omveltninger.

- 10 I de siste ti årene er frigjøringen av kolonilandene kommet til som et vesentlig trekk i bildet. Alt dette representerer voldsomme omkastninger av maktforhold mellom stater, grupper av stater og samfunnsklasser.

- 15 Det foreløpige resultat er en verden med en usikker maktbalanse, der to hovedmakter søker å grunnfeste sine posisjoner, og det er blitt vår generasjons lodd å leve under en høy grad av internasjonal spenning. De små nasjoner har liten innflytelse på de dyptgående motsetningsforhold. Vi må derfor lære å leve med denne spenningen uten å bukke under for frykt, eller å henfalle til fatalisme.

- 20 Der hvor vi har anledning til det, må vi sammen med andre folk, som deler vår oppfatning, prøve å nytte de mulighetene som tross alt finnes for å minske den internasjonale spenningen. Hovedoppgaven i all internasjonal politikk i dag er å hindre en militær storkonflikt. Det burde være mulig. Selv ikke fra et rent maktpolitisk synspunkt vil det være noe vunnet ved en storkrig. Det synes i alle
25 fall lederne for hovedmaktene å være enige om. Vi må derfor ha lov til å tro at de kreftene som søker å unngå en storkrig vil være sterke nok til å hindre den.

30 For oss står det slik at en hovedvei bort fra en farlig spenningssituasjon må være
en kontrollert internasjonal nedrustning. Men et minimum av gjensidig tillit er
nødvendig for å bryte kapprustningens onde ring. Hittil har det ikke lyktes.
Dessverre må vi vel erkjenne at det tvert om har skjedd ting som har skapt nye
vanskeligheter. Jeg sikter blant annet til at Sovjetunionen tok opp igjen prøvene
med kjernefysiske våpen.

35

Verdenspolitikken byr imidlertid ikke bare på konflikter og
motsetningsforhold.

Etter Den annen verdenskrig har vi opplevd en rivende utvikling i det
40 mellomfolkelige samarbeidet, noe Norge har hatt store fordeler av. Særlig er det
grunn til å nevne det økonomiske samarbeidet, som har hatt en langt større
betydning for vår levestandard enn folk flest kanskje er klar over.

Siden slutten av 1940-årene er den økonomiske politikk i Vest-Europa, og delvis
45 i Nord-Amerika, blitt samordnet av den økonomiske organisasjonen som har
sete i Paris. På den måten har man fått en sterk innflytelse over konjunktorene.
Hvert eneste år etter krigen har produksjonen steget i Vest-Europa. Norge har
en liten fast stab av norske eksperter i Paris, og dessuten har vi alle disse årene
stadig sendt økonomiske eksperter fra Oslo til Paris for å ta del i drøftingene.
50 Dette har vært et nødvendig ledd i arbeidet for å sikre full sysselsetting i Norge.

Vi står nå foran en videreutvikling av dette samarbeidet. Det ser ut til at vi får et
fast organisert økonomisk forbund som bygger på Romatraktaten, og som vil
omfatte praktisk talt hele Vest-Europa, og dessuten en rekke selvstendige stater i
55 andre verdensdeler. Sammenslutningen vil sannsynligvis få et nært samarbeid
med Amerikas forente stater og Canada.

Populært blir denne sammenslutningen kalt Fellesmarkedet, men det riktige
navn er Det europeiske økonomiske fellesskap. Navnet forteller at det dreier seg
60 om noe mer enn et felles marked. De land som deltar skal samordne sin
økonomiske politikk, for å oppnå, som det står i Romatraktaten, en stadig
sterkere stigning i levestandarden i hele fellesskapet, og særlig i tilbakeliggende
områder. Sosialpolitikken skal fremme arbeids- og levevilkårene for
lønnstakerne, med sikte på en utjevning på et stigende nivå.

65

Norge kan ut fra sine tradisjoner og interesser ikke stille seg likegyldig til det som

her skjer. Samtidig er det klart at Romatraktaten innebærer et mer vidtgående og forpliktende samarbeid enn Norge noen gang har vært med på.

70

Gjennom mange måneder har våre departementer studert Romatraktaten og samarbeidet i fellesskapet. De har prøvd å gjøre seg opp en mening om hvordan virkningene vil bli for Norge om vi blir med og om vi holder oss utenfor.

75 Hovedorganisasjonene i arbeids- og næringslivet har gjort det samme. De mange som har deltatt i dette arbeidet er enstemmig kommet til det resultat at Norge ikke må holde seg utenfor.

Det er også enighet om at det melder seg viktige spørsmål som ikke kan besvares i dag, og at Norge har behov for en del særvilkår.

80

For å få klarlagt disse forholdene er det nødvendig å ta opp forhandlinger, men her melder seg et viktig spørsmål: Skal vi begynne forhandlingene på grunnlag av fullt medlemskap, eller assosiering?

85 Med unntak av landbruksorganisasjonene, som ikke har villet ta stilling til forhandlingsformen, er det også her en enstemmig oppfatning: Vi bør ta utgangspunkt i medlemskap, fordi vi på den måten får det beste forhandlingsgrunnlag. Vi kan eventuelt senere gå over til å forhandle om assosiering. Først når forhandlingene er ført, kan vi ta standpunkt til om Norge
90 bør være fullt medlem, eller assosiert.

Dette er de råd regjeringen har fått fra de sakkyndige i administrasjonen og fra hovedorganisasjonene i arbeids- og næringsliv. Regjeringen må legge stor vekt på disse rådene.

95

Samtidig er et vesentlig hensyn at med en sak av så stor nasjonal rekkevidde er det ønskelig, skritt for skritt, å få en bred og alminnelig oppslutning i folket om den vei Norge skal følge. Men folket trenger tid for å gjøre seg opp en mening, derfor har regjeringen ennå ikke fremmet noe forslag for Stortinget. Den har til
100 hensikt i midten av februar å legge fram forslag om forhandlingsform.

Forhandlingene vil trolig ta lang tid, kanskje et år eller mer. Først da, altså om et års tid, vil det bli aktuelt å ta et endelig standpunkt.

Det er en viktig og vanskelig avgjørelse vi står overfor. Og det er ikke underlig at
105 det i den alminnelige debatt gjør seg gjeldende ulike oppfatninger. Dersom

ordskiftet skal virke klarleggende og opplysende, må det imidlertid være saklig.

Om året 1961 må vi ha lov å si at det for vårt land som helhet har vært et godt år.

110

Sysselsettingen er steget, den sesongmessig ledighet er mindre og vi har hatt en sterk økning i produksjonen. Dette har gitt grunnlag for mange nye framsteg.

115 En gang stod det strid om sosiale og kulturelle reformer. Noe av det største og gledeligste som er skjedd i vårt samfunn, er den samstemmighet vi nå har om sosialpolitikken og om viktige sider av kulturpolitikken.

120 Det er nå alminnelig enighet om at vi stadig må gå lenger i retning av samfunnsmessige ytelser på det sosiale og kulturelle området. La meg som eksempel nevne alderstrygden og uføretrygden. Satsene i disse trygdene ble hevet fra 1. april 1961, som følge av den alminnelige inntektsøkning. Det vil bli foreslått nye tillegg fra 1. april i år. Jeg går ut fra at et samlet storting vil slutte opp om forslaget.

125

Det vi på denne måte yter i form av høyere trygdesatser må betales av dem som er i arbeid, men det er også en viktig sosialpolitisk oppgave å fordele disse byrdene på en slik måte at de som har størst økonomisk bæreevne tar de største løft. La meg i denne sammenheng også få nevne pensjonssaken, som regjeringen vil få utredet gjennom en egen komité.

130

Vi hadde i fjor et omfattende tariffoppgjør. Det var et desentralisert oppgjør. Det vil si at hvert fagforbund forhandlet med sin motpart. Sist vi hadde et slikt oppgjør var i 1956. Den gangen ble 97 saker brakt inn for riksmeglingsmannen. Dette var ny rekord. Den ble ettertrykkelig slått i fjor, da det var offentlig megling i hele 170 oppgjør. På et annet område ble det heldigvis ikke satt ny rekord, nemlig med hensyn til tapte arbeidsdager på grunn av konflikter. I 1956 gikk det tapt 790 000 arbeidsdager. I fjor 390 000. Og ser vi det siste tallet i forhold til det samlede antall lønnstakere, svarer det til en tredjedels arbeidsdag per lønnstaker. Konfliktene har derfor hatt en svært liten betydning for produksjonsresultatet i fjor.

140

Det er ellers karakteristisk og gledelig at alle oppgjørene, bortsett fra ett, er et resultat av forhandlinger mellom partene på fritt grunnlag. Dette er et uttrykk

for det samfunnsmessige ansvar organisasjonene kjenner. Resultatet av tariffoppgjøret er et gjennomsnittstillegg på ca. 10 prosent. Dette gjennomsnittet dekker over store ulikheter. Det er gjort tillegg fra noen få prosent og opp til over 20 prosent. I løpet av dette året vil dessuten de fleste
150 grupper få et tillegg på 4 prosent.

I fjor fikk vi også en ny jordbruksavtale. Som lønnsavtalene har den to års varighet. Den har også den likhet med lønnsavtalene at tilleggene er gitt i to etapper. Mesteparten ble gitt i fjor sommer og høst, mens mindre tillegg på
155 enkelte varer kommer fra 1. juli i år. Produsentene har fått et tillegg på alle de viktigste varene - som melk, de fleste melkeprodukter, kjøtt, egg og korn.

Det burde ikke forbause noen at så vidt store pristillegg på viktige matvarer, sammen med lønnstilleggene, måtte slå ut i prisene, og derved i
160 leviekostnadsindeksen. Men jeg kan godt forstå at utslagene kan ha virket sterkt på mange, særlig fordi vi noen tid hadde hatt stabile priser. Helt fra sommeren 1958 og til utgangen av 1960 hadde vi et praktisk talt stabilt prisnivå.

I mars i fjor, da de første lønnsforhandlingene foregikk, var
165 leviekostnadsindeksen på 166. I november var den gått opp i 173. Dette er en stigning på vel 4 prosent. Det får være en trøst at prisstigningen i Norge i de senere år ikke har vært større enn i de land som vi vanligvis sammenligner oss med. Som det vil være kjent fra avisene har regjeringen funnet det riktig å gjennomføre nye tiltak, for å ha mest mulig kontroll med at bare helt
170 nødvendige pristillegg blir gjennomført.

På enkelte områder har lønnsoppgjørene ennå ikke slått ut i prisene. På den annen side må en ha lov til å tro at det meste nå er unnagjort. I mars vil vi få den automatisk regulering av husleiepostene i indeksen. Videre vil vi i første halvår
175 få den vanlige sesongmessige prisstigning på poteter og grønnsaker, men alt i alt skulle det være grunn til å tro at første halvår vil vise en langt roligere prisutvikling enn den vi hadde i fjor.

Stortingsvalget i 1961 gav oss en ny parlamentarisk situasjon.

180

Det norske arbeiderpartiet har ikke lenger flertall i Stortinget, og den regjeringen vi nå har, er en mindretallsregjering.

185 Dersom regjeringen i en viktig sak får et flertall i Stortinget mot seg, vil den vike plassen for en ny regjering. Men en ny regjering vil også måtte bli en mindretallsregjering, idet jeg går ut fra at det ikke vil bli aktuelt med en regjering av samtlige av de partier som i dag er i opposisjon.

190 Under disse forhold var det både naturlig og nødvendig med et samarbeid om budsjettet for 1962. Et slik samarbeid er i og for seg ikke noe nytt, men det har fått et nytt innhold på grunn av den endrede parlamentariske situasjonen. Ingen av partiene har gitt avkall på sine prinsipielle synsmåter, men samarbeidet har ført til en politisk løsning i enighet om de fleste budsjettposter. Om dette
195 samarbeidet kan fortsette også de kommende år, og om det i tilfelle vil komme til å skje i noenlunde samme former, er det vanskelig å ha noen sikker mening om i dag.

Til slutt vil jeg gjerne få hilse og takke alle landsmenn. De som er hjemme og de
200 som er ute, for året som gikk. Den innsats som hver især har ytt i sitt yrke og på sin arbeidsplass har gjort landet vårt rikere og bedre. I det året som vi nå har gått inn i, vil det bli stilt nye krav til oss alle. Krav til vår innsatsvilje og til vår samkjensle.

205 Vi får gjenta det vi så ofte har sagt i denne tiden: at om vi får leve i fred, må vi ha grunn til å tro på fortsatt framgang med bedre og tryggere kår for alle.

Vi hilser vår konge og ønsker alt godt for ham og hans familie.

210 Måtte det nye året bli et godt år både for det norske folket og for alle jordens folk.

Kilde

www.regjeringen.no

215

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/forhandlinger-om-medlemsskap-i-fellesmarkedet>

220